

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Extra Posten.

Torsdagen den 23 November 1820.

*Euphrosin och Gubben med silfver-
vågskålen.*

Berättelse af sällsam art.

(Forts. från N:o 93.)

Hvad menar du, skulle väl afunden va-
ra en behaglig känsla?

"Ingenting mindre; utan tvertom en
högst obehaglig."

Men männe den endast för det när-
varande väcker obehagliga känslor, eller
skadar äfven i framtiden?

"Jag tror, att den också gör det sed-
nare; ty den gör oss fiendtlige mot andra
och missnöjde med oss sjelfve."

Helt säkert. Men vid hvad tillfällen
plåga menniskorna känna afund? Männe
då, när de se fattigare, mera föraktade och
olyckligare?

"Visst icke! Då hafva de den långt
angenämare känslan af medlidande. Afund
känna de tvertom, när de se rikare och
lyckligare."

Skulle väl menniskorna alltid känna
afund vid denna anblick?

"Jag tror icke."

Ack nej! Utan blott då, när de jem-
föra sig med dem, som äro mera hedrade
och lyckligare. Då först blifva de afunds-
fulla och missnöjda med sitt öde. Är det
derföre vist, att göra denna jemförelse?

"Nej, i sanning icke. Bättre vore det
väl att jemföra sig med de olyckligare."

Det är just det, min kära Euphrosin,
som jag ville nämna som den sista regeln
till lycksalighet: Jemför dig aldrig med
dem, som äro lyckligare än du; jemför
dig alltid med de olyckligare. Så snart
någon dysterhet utbreder sig öfver din
själ, skåda omkring dig, och du skall fin-
na hundrade, som hafva mera orsak till
sorg. — Men låt oss nu se tillbaka på de
reglor vi hafva upptäckt för konsten att
vara lycklige. Den första hette: *Sök och
vänta ingen fullkomlig lycka på jorden,
utan var förnöjsam*; Den andra: *Erinra
dig dagligen det goda af din belägenhet,
och sök att glömma det onda deraf*; Den
tredje: *Jemför dig aldrig med dem, som
äro öfver dig i lycka, men alltid med
dem, som deri äro under dig*. — Euphro-
sin! om du följt dessa regler under din
lefnad, så hade du aldrig varit olycklig,
och aldrig trott dig vara det. Du ägde
mer än tusende andra. Som gosse kunde
du vara lycklig genom helsa, lätt blod,
sorgfrihet och ett gladt begagnande af di-
na lektunder. Som yngling genom obero-
ende, kärlek till vetenskaperna, en fast
blick på en framtid, utan brist och fiend-
skap. Som Man var du ej bestämd att för-
bättra verlden, utan att i din verkning-
skrets göra så mycket godt som stod i di-
na krafter. Och om än ränker här och
der förlamadé dina händer; så återstodo

alltid välgörenhetens nöjen, de ljufvaste af alla. Huru mycket förmår man ej med skatter sådana som dina, till världens båt-nad! Och ännu i denna stund förenar sig nästan allt att göra dig lycklig. Du är frisk och sund, rik, har en ung och vacker hustru, en treflig landgård, och underhafvande att göra lyckliga. Hvad kan du deremot anföra för olyckor? Skulle de väl till en tiondedel uppgå mot dina fördelar? Jag känner hela din belägenhet. Din Lyda motsäger dig gerna; men hon har förstånd och känsla, och med en liten eftergifvenhet kan du besegra detta obehag. Det är sannt, hon vill äfven gerna behaga andra männer; men hon älskar dig uppriktigt. Utplåna hvarje gnista af svartsjuka utur ditt hjerta, och äfven denna hennes svaghet skall ej mera oroa dig. Öfver annat ondt har du ej att klaga, och ändå vred du förtyflande dina händer! — Euphrosin! synda ej genom missnöje, att du ej må straffas genom verkliga orsaker dertill! Iakttag de regler vi begge erkänt såsom sanna, och du skall vara en af de lyckligaste dödlige. När fullmånen upplyser jorden, kan du åter finna mig i denna lund. Men svär mig högtidligen, att ingen af din mun skall få veta hvilken du här såg.

Den gamle begärde allvarsamt denna ed; och Euphrosin svor. Hvad kunde hindra honom att uppfylla denna önskan? Ännu en gång gaf honom gubben en vänlig vink, ännu en gång förmanade han honom att tänka på denna dager, och förlorade sig sedan i den täta skogen. Euphrosin vandrade tillbaka till sin by, förlorad i djupa tankar öfver allt hvad han hade hört af gubben. När han småningom vaknade utur sin förundran, föll det honom in, att han ej frågat den gamle hvem han var, och hvad silfvervågskålen i hans hand betydde; han föresatte sig, att ej glömma detta nästa gång. Imellertid återkom han till sin boning, och Lyda var honom till möte; vänligt förtörnad, att han varit så länge borta.

Knappt hade månen rundat sitt ljusa klot, när Euphrosin åter skyndade till skogen. Han önskade lifligt att ännu en gång få tala med gubben, ty en vigtig sak låg honom om hjertat. Liksom ett dystert åskmoln utbreder sig öfver horisonten, som hvart ögonblick hotar att på jorden nedstörta sina förstörande ljungeldar, och ängslar dess inbyggare, så sväfvade något öfver Euphrosins dagar, och hotade att förmörka dem. Med långtansfull blick genomträngde han de bemässade trädens skymning för att upptäcka den gamle, men sökte förgäves. Han, som första gången träffades osökt, stod ej att återfinna genom någon forskning. Äntligen, sedan han härtill uppgifvit allt hopp, sedan han var stadd på hemvägen, såg han honom framskynta utur en småskog åt ena sidan, med silfvervågskålen i sin högra hand.

Den gamle hade denna gången en värdighet i sitt ansigte, en upphöjdhet i hela sitt väsende, att Euphrosin glömde alla frågor, och förlorade sig vördnadsfullt i åskådandet. Gubben såg vänligt på den förvånade unga mannen, och talte:

Jag skulle gläda mig att återse dig, om jag ej funne detta sorgliga drag i ditt ansigte; det säger mig, att du ännu ej är lycklig. Men kanske jag har att tacka ensamt denna omständighet för ditt besök; ty den lycklige plägar ej söka ensligheten och de gamla.

"Du misskänner mig, ädle gubbe. Om jag än vore fullkomligt lycklig, skulle åtminstone tacksamheten föra mig hit. Nu kan jag väl ej gifva dig något öfvertygande bevis derom, ty ännu är denna känsla blandad med en djup sorg. Ja, vördnadsvärde man, ännu är jag olycklig, ehuru jag iakttagit alla regler du gaf mig, ehuru jag lifligt känt, att jag har många skäl att vara lycklig. Menniskan är en värdslösad, eländig varelse; hon vill hafva lifdande, och om det ej är henne nära, så hemtar hon det fjerran ifrån. Detta är fallet med mig. Jag har satt mig öfver små motgångar, och ser hundrafaldiga njut-

ningar omkring mig: men vet du hvad som förbittrar dem alla? Döden, dess osäkra ögonblick. Detta tärer likt en orm på mitt hjerta. Känner jag mig någon gång rätt glad, hastigt vaknar den tanken: hur länge skall din glädje räcka? Döden kommer och beröfvar dig allt. Smakar jag kärlekens sällhet i min Lydas armar, då framstår, likt ett nattens spöke, den föreställningen i min själ: snart skall du förmultna i den kalla rysliga jorden! Njuter jag bordets nöjen, då väckes hos mig den tanken: hvem vet om det i morgon är som i dag, om din mun ej då redan drager det sista andetaget? Så smyger sig dödens bild till alla mina njutningar och förgiftar dem. Radda mig derifrån! Derigenom allena kan du fullända ditt verk och göra mig lycklig."

Du är således för öfrigt lycklig? frågade gubben, och endast fruktan för döden hindrar det?

"Ja, jag är det, om blott dödens förskräckliga ögonblick ej förestod mig; om jag blott visste, att allt detta blefve evigt som det nu är."

Gubben log. Männe ej just denne tanke skulle plåga dig ännu mer än tanken på döden? Kan själen utan rysning tänka en evighet af detta ofullkomliga lif?

Euphrosin blef tankfull. Han kände styrkan af denna motsats, som kastade ett så ofördelaktigt ljus på hans fruktan, och han tillstod, att han kände den. Han var ingen af dem, som endast söka att hafva rätt; han sökte sanningen.

"Det ligger en liten tröst deri," begynte han ändiligen, "att man ännu mindre vill tänka sig dödens motsats, och detta skulle kunna försona mig med den förra tanken, men ej göra mig lugn. Det är alltid förskräckligt att af tvenne onda ting nödgas välja det ena, om det också är det minsta. Nej, ditt inkast lugnar mig ej, och äfven med den lilla tröst, som ligger deri, är mig döden ännu förfärlig."

Låt oss se, sade gubben, om han äfven utan denna tröst — är förfärlig, hvad

menar du, Euphrosin, ville du väl hafva tillbaka din förflutna lifstid? ville du väl ännu en gång lefva din redan tillryggalagda lefnad?

"Just så som jag en gång lefvat?"

Just så!

"Nej, i sanning, det ville jag ej. Du vet ju sjelf, att jag ej är nöjd med min fordna lefnad."

Har du också någon gång gjort andra den fråga jag nu gör dig?

"Ja, ofta."

Och hvad svarade desse?

"Just detsamma, som jag nyss svarat."

Om man således gjorde samma fråga åt en yngling af aderton, en man af fyrtie, en gubbe af ättie år, skulle de väl alla svara på samma sätt?

"Utän tvifvel. De skulle visserligen alla vilja åter begynna sitt lif, men med vilkor att kunna göra det bättre. Dessförutan skulle de säkert ej önska det."

Skulle man väl således kunna sluta, att hela människoslägtet tänker så?

"Jag tror det; åtminstone höra de anorlunda tänkande till undantagen."

Så vidt äro vi således ense, att människorna öfverhufvud icke vilja lefva om sin en gång framlefde tid. Säg mig då nu, hvilka äro i det hela de bästa lefnads-åren, när man lefver i ättie år — från barndomen till fyrtie, eller från fyrtie till ättie?

"Man skulle tro från barndomen till fyrtie, emedan människan då är i sin fulla kraft och mest böjd för glädjen."

Riktigt! Om således en gubbe af ättie år blefve tvungen att ännu en gång lefva en hälft af sin lifstid, hvilkendera skulle han välja?

"Utän tvifvel den förra."

Så låt oss taga en fyrtieårig man, som icke vill lefva om den förra hälften, skulle han väl välja den sednare?

"Jag anade redan förut, hvartåt dina frågor syftade. Det är onckligt, att de föra till en sanning, men till en ganska bedröflig sanning, som angriper hjertat."

Låt oss nu lemna detta, och svara mig ännu rakt på några andra frågor. En fyrtieårig man således, hvilken likasom har de begge hälfterna af sin lifstid framför sig, skulle han inför sitt förnuft kunna försvara, att han förkastade den ena hälften och tillbad den andra som en gudomlighet?

"Inför sitt förnuft kan han det ej, men..."

Unna mig ännu några ögonblick! Är det ej den högsta dårskap att frukta förlusten af en egendom, som hela världen försmår, hvilken likväl är äldre än vi? Kunna vi hoppas, att vår kommande lifstid skall blifva bättre än den framfarna, hvilken vi ofta för allt i världen ej skulle återtaga?

Förskräcklige tanke! *) Den kan fördrifva fruktan för döden, när man i hela sin kraft intrycker den i själen: men vet du äfven, att den angriper lifvet i dess innersta, att den beröfvar detsamma sitt värde? Vet du, att den stämmer hjertat till den djupaste sorg?

En svår sjukdom kan endast botas med ett bittert läkemedel. Vi måste först lifligt öfvertyga oss, att fruktan för döden är en vansinnighet, att den alldeles icke kan bestå inför förnuftets domstol. Detta måste vi först dagligen hos oss inskräpa, ty eljest förbittrar den alla njutningar vi här kunna hafva, som du sjelf redan har erfarit. Men om denna tröst emot dödens fruktan är för bedräglig: så vet, att det äfven gifves en ljuf och hjertat upplifvande tröst, och denna önskade jag att i dag

*) Icke så alldeles förskräcklig, gode Euphrosin! Det kunde ju hända, att vi ej vilja återtaga vår förflutna lifnad, emedan lifvets onda är i vårt minne lifligare än det goda.

meddela dig. Hvad tror du, hvilka äro de största njutningar här på jorden, själens eller kroppens?

"Jag tror den förras, isynnerhet när själen är rätt sorgfri, och känner glädje öfver någonting behagligt."

Om du således sute vid ett gästabud fullt af kroppsliga njutningar, och man berättade dig, att ett vackert skådespel eller en skön musik skulle gifvas, måtte du ej gerna steg upp från bordet för att skynda till den högre själs-njutningen?

"Visserligen."

Och du fruktar att uppstå från lifvets gästabud för att skynda till evighetens oändliga glädje? Du faster dig med en oändlig törst vid en omogen drufva, ehuru en outtömlig källa af nektar vinkar dig på afstånd? Du fasar för den tanken att öfvergifva jordens njutningar, då der borta oändligen större vänta dig; då själen der känner utsägliga fröjder, hvaraf en liten del redan här är vår största njutning; då verdarnes hela skådeplats der för oss öppnas, af hvilka ett sandkorn, vår obemärkbare jord, redan gifver oss så mycken glädje?

Den gamle kom vid dessa ord i en mäktig eld. Hans öga lyste af glädje; ungdomens rodnad uppsteg i hans ansigte, och hans ord trängde med oemotståndlig kraft till hjertat. Euphrosin upplifvades af denna eld.

"Den sista trösten," började han, "är glädjande; den kan förskingra all fruktan för döden, när den i hela sin storhet meddelar sig åt själen. Haf tack, ädle Man!"

Gubbens eld sagtade sig imellertid något, och han talte med en mild värme:

(Slut e. a. g.)

N:o 95 utgifves nästa Måndag.

Stockholm, tryckt hos JOHAN IMNELIUS, 1820.